

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті зазначено актуальність, сутність і зміст професійної підготовки молодших медичних спеціалістів на сучасному етапі, проаналізовано наукові дослідження та публікації щодо вивчення професійної спрямованості особистості студента у навчальній діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, освітньо-кваліфікаційний рівень, професійна спрямованість, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Оптимальне забезпечення населення України закладами охорони здоров'я та медичними спеціалістами є основною передумовою реалізації стратегії пріоритетного розвитку надання населенню медичних послуг та медичної допомоги. А професійна підготовка медичних працівників виступає одним із регуляторів і показників соціального розвитку, оскільки фактично формує і підтримує доктрину життєздатності суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури свідчить, що багато вчених ґрунтовно вивчають проблему формування змісту професійної освіти, форми його представлення, співвідносячи їх з потребами економічного соціокультурного комплексу, з потребами особистості. Питанням сутності професійної освіти, а також факторам, що зумовлюють відбір і структурування змісту в умовах сучасного ринку праці, присвячено наукові праці С.Я.Батишева, В.П. Беспалька, Р.С.Гуревича, О.А.Дубасенюк, А.О. Лігоцького, В.С.Ледньова, Н.Г.Ничкало, М.В. Ільїна, І.П. Смирнова та ін. Як зазначає Н.Г.Ничкало, нині головним завданням професійного навчання є "підготовка кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів з високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально-активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості" [4,11]. До основних понять, що означають мету, а отже й результат професійної освіти належать: особистісні характеристики готовності до професійної діяльності (Р.С.Гуревич, Є.В.Лузик, О.М.Пехота, Н.А. Побірченко, М.К.Сергеев, С.О.Сисоева); компетентність (І.С.Батракова, В.Г.Воронцова, Г.А. Волновицький, В.В. Гайворонська, Г.М.Сериков); майстерність (Н.В. Абишкіна, І.А. Зязюн, Л.Г.Лаптієв, В.Ф.Моргун, В.Ф.Орлов, В.О.Сластенін); освіченість (В.О.Кудін, О.І. Кульчицька, Н.Ф.Радіонова, О.Г.Романовський) та професіоналізм (Я.В.Кміт, П.О.Корчемний, В.Г. Михайловський, Н.Г.Ничкало, О.М. Отич).

Незважаючи на те, що окреслені проблеми професійної підготовки досліджувались у працях багатьох відомих учених-педагогів, на сьогодні актуальною залишається потреба вивчення сутності і змісту професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів на сучасному етапі охорони здоров'я в Україні.

Мета статті – визначення сутності змісту та напрямку розвитку професійної підготовки майбутніх молодших медичних спеціалістів на сучасному етапі модернізації освіти в контексті Болонського процесу.

Виклад основного матеріалу. Систему підготовки фахівців для охорони здоров'я слід розглядати в контексті світового розвитку систем охорони здоров'я та вищої освіти, особливостей функціонування охорони здоров'я тієї чи іншої країни, а також специфіки організації власне медичної освіти. Основний підхід до формування кваліфікованого кадрового потенціалу галузі ґрунтується на запровадженні ефективної системи безперервної освіти на всіх її етапах (додипломній, післядипломній, безперервній професійній підготовці), що професійно контролюється та сертифікується державою.

Специфічність вищої медичної освіти зумовлена, перш за все, поєднанням набуття певного освітнього рівня (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр) з отриманням професійної медичної кваліфікації (медична сестра, фельдшер, лікар) відповідно до напрямку підготовки. Ознакою унікальності системи підготовки медиків є реалізація управління та функціонування вищої медичної освіти на принципах єдиної безперервної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців, здатних працювати відповідно до потреб галузі та в умовах ринкових відносин. Серед пріоритетів системи медичної освіти – структурована підготовка фахівців для трьох рівнів функціонування системи охорони здоров'я – первинної ланки, кваліфікованої та спеціалізованої медичної допомоги.

Формування в Україні ринкових відносин і реформування системи охорони здоров'я відповідно до Концепції розвитку охорони здоров'я населення України вимагає, поряд з іншим, якісного перегляду змісту медичної освіти в напрямку її інтеграції в міжнародну систему, диференціації діяльності медичних спеціалістів залежно від нових функцій, зумовлених новими соціально-економічними умовами.

Надзвичайно важливою умовою підготовки конкурентоспроможного фахівця-медика є необхідність підготовки його згідно з вимогами, що відповідають міжнародним кваліфікаційним стандартам.

Вивчення міжнародного досвіду з питань розвитку медсестринства засвідчує, що раціональне використання сестринських кадрів сприяє значному покращенню якості, доступності та економічності надання медичної допомоги населенню, ефективному використанню ресурсів охорони здоров'я, профілактиці захворювань, участі середніх медичних працівників у науковому розвитку професії.

Навчання в медичному училищі є лише початком здобування знань, необхідних для того, щоб стати компетентним медичним спеціалістом. Безперервне навчання необхідне для здійснення діяльності на високому

рівні якості та професіоналізму. Медичні спеціалісти повинні прагнути до здобуття інформації з різних джерел, вивчати нові альтернативні підходи, застосовувати нові методи, використовувати власні зусилля та передовий досвід своїх колег. Допитливий медичний працівник з різних наукових джерел почерпне щось нове і цінне для свого професійного розвитку. Професійне зростання залежить від того, настільки медичний працівник навчився використовувати свій розум і досвід. З часом деяка частина здобутих у медичних училищах знань стає застарілою, і для того, щоб ефективно працювати в умовах, які швидко змінюються, необхідні нові знання.

Сьогодні медичні сестри становлять одну з найчисленніших професійних ланок у системі охорони здоров'я. Але щоб стати справжньою сестрою милосердя необхідно поєднати в собі знання, турботу і здатність до самопожертви. Усе це передбачає також певний рівень професійної кваліфікації, який означений у кваліфікаційній характеристиці молодшого спеціаліста (медсестри) за спеціальністю № 5.110102.

Пріоритетними напрямками реформування та модернізації системи медичної освіти, ми вбачаємо: професійне навчання, основна мета якого – підготовка професійно компетентного та конкурентоспроможного фахівця; релевантне середовище для навчання; акценти на попередження захворювань та сприяння підтримці здоров'я; активна медична освіта протягом усього життя; підготовка викладачів для медичних вищих навчальних закладів не тільки як фахівців, а й як педагогів та освітян; інтеграція науки та клінічної практики; зв'язок медичної освіти з потребами практичної охорони здоров'я; кооперація між працівниками системи охорони здоров'я – мультипрофесійна освіта; постійне професійне післядипломне навчання протягом життя.

Вища медична освіта за всіма ознаками належить до вищої професійної, яка завершується отриманням певної професійної кваліфікації відповідно до напрямку підготовки й освітньо-кваліфікаційного рівня. Однак функціонування медичної освіти і тенденції її розвитку не можна розглядати відокремлено від світового контексту розвитку системи охорони здоров'я та системи загальної освіти, особливостей системи охорони здоров'я тієї чи іншої країни, а також специфіки самої медичної освіти. З метою підвищення якості та ефективності вищої медичної освіти Європейський Союз прийняв у 1993 році рекомендації щодо додипломної медичної освіти які визначають, що: первинною метою програми додипломного навчання є забезпечення формування відповідних знань, навичок, ставлень та моральних якостей.

Навчальний план має складатися з двох ключових частин – базових та клінічних наук, які можуть бути інтегровані між собою; базові науки мають бути медично-орієнтованими, більш практичними та пристосованими до потреб клінічної підготовки; навчальні плани та програми не повинні бути перевантаженими; має бути здійснено перехід від пасивного викладання до активного навчання; базова та варіативна частини навчального плану мають регулярно переглядатись; має стимулюватися участь студентів в оцінюванні навчального плану та програм підготовки; рекомендованим є клінічне викладання позагоспітальними та позапалатними умовами; медична освіта має фокусуватися на студентах, а не на дисциплінах; має приділятися увага навчання методам пошука, формування та розв'язання конкретних фундаментальних особа клінічних проблем, базуючись на мультидисциплінарному підході; необхідним є створення Європейського медичного випускного іспиту та системи управління якістю освіти.

Вища медична освіта є вищою професійною освітою, тому її функціонування та тенденції розвитку не можна розглядати у відриві від європейського та світового контексту розвитку вищої освіти. Євроінтеграційний процес передбачає об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами [2].

Професійна спрямованість у навчальній діяльності передбачає прогнозування рівня обов'язкових результатів навчання і на цій основі – вищих рівнів оволодіння навчальним матеріалом. Ці рівні повинні бути добре відомими і зрозумілими самими студентами. Особливо важливого значення набуває ця проблема в період, коли на порядку денному стоїть питання про раціональне використання всього того, що сприяє підготовці студентів до трудової діяльності, свідомого ставлення до обраної професії. Навчання не припиняється з переходом особистості до професійної діяльності. Воно продовжується далі, але по-різному, залежить від того, наскільки особистість задоволена своєю кваліфікацією, яка її вправність у роботі, який у неї рівень запитів. При високому рівні, люди вчаться далі, працюючи, учаться на власному досвіді та на досвіді інших працівників, оволодівають новими досягненнями науки і техніки, удосконалюють свої здібності.

Професійна спрямованість особистості – прояв загального соціального розвитку. Це особистісне утворення є сукупністю провідних мотивів, що зумовлюють діяльність людини. Головними компонентами професійної спрямованості особистості ми визначаємо: когнітивний, що відбиває усвідомленість особистістю своїх здібностей і можливостей; емоційний, який відображає бажання займатися тим чи іншим видом діяльності, задоволення від професійних занять та власне професійним вибором; вольовий, який характеризує рівень організованості діяльності, щодо вибору професії – урахування об'єктивних умов, обґрунтованість і стійкість професійного вибору, сформованість професійно-важливих якостей молодших медичних спеціалістів, особливо професійної відповідальності. Адже формування професійної спрямованості особистості студентів – процес двобічний. З одного боку – це науково обґрунтований вплив на мотиваційну сферу особистості, а з другого – щоденне формування професійної відповідальності в процесі фахової підготовки.

Висновок: Упровадження в Україні системи підготовки конкурентоспроможних компетентних медичних працівників, яка відповідала б потребам національної системи охорони здоров'я та міжнародним стандартам, зумовлює визначення конкретного переліку і змісту ключових компетенцій випускників вищих медичних навчальних закладів, які вказані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; встановлення відповідності базових знань із професійно-орієнтованими дисциплінами; відбору змісту дисциплін, що забезпечить формування і розвиток компетентності та розробки системи контролю за їх формуванням [1].

Подальшого дослідження потребує вивчення проблеми формування такої професійно важливої якості молодшого медичного спеціаліста, як відповідальності в процесі їхньої фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Драч І.І.* Компетентний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти / І.І. Драч // Проблем освіти. – 2008. – № 57. – С. 44-47.
2. *Журавський В.С.* Болонський процес: Головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В.С Журавський, М.З. Згуровський. – Київ: ІВЦ Видавництво "Політехніка", 2003. – 200 с.
3. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України: [головний ред. В.Г. Кремень].* – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. *Ничкало Н.Г.* Професійно-технічній освіті – державну підтримку та науково – педагогічне забезпечення / Н.Г. Ничкало // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – Вип. 15 – К.: ІСДО, 1999. – С.11.
5. *Поляченко Ю.В.* Медична освіта у світі та в Україні / Ю.В. Поляченко [та ін.]. – К.: Книга плюс, 2005.

Подано до редакції 10.01.12
